

Tankernes ord – ordenes tanker

Kresten Thue Andersen
maj 2012

Podcasten *Supertanker fra historien* skal formidle tankestof fra de store tænkere og befordre lytterens lyst til at forstå vores verden, vores kultur og vores historie. Da jeg imidlertid begyndte at tænke over, om det overhovedet kunne lade sig gøre, kom jeg i tvivl. Og denne tvivl har givet anledning til følgende filosofiske undren.

Mit forehavende er at viderebringe tanker fra store tænkere. Men det lader sig vel egentlig ikke gøre. For hvordan skal vi forstå det, at viderebringe tanker? Lad os se på situationen: hvad det vil sige at lære noget af et menneske, der levede for meget længe siden. At lære noget af et menneske, der levede for hundreder år siden, vil jeg betragte som en samtale, skønt der er flere hundrede år mellem dig og den, du taler med.

Lad os begynde på denne måde: når du tænker efter, vil du opdage, at her gælder det samme som i almindelige samtaler, nemlig at tanker i virkeligheden aldrig kan 'overføres' direkte fra ét menneske til et andet. Det ville jo være tankeoverførsel. Men hvordan formidles tanker så? Lad mig bruge et billede. Tanker rejser aldrig i ren form. Tankerne bevæger sig billedligt talt altid på fartøjer, hvis de skal nå frem til andre mennesker. Hvad er det for fartøjer? Tankerne går billedligt talt om bord i talen, sproget og ordene. Her får de form og betydning, som andre mennesker kan forstå. Skriften har i mange kulturer endvidere vist sig at være et særligt fartøj. Ved hjælp af skriften kan vi *skrive* ord og sætninger, vi ellers blot ville *tale*. Skriften er dermed, de sidste tusinder år, blevet et usædvanligt rummeligt og stabilt fartøj for tanker og ord. Samtidig kan skriften også hjælpe os med at formulere og reflektere over tanker. Hvis tanker skal forstås af nogen, må de altså tage plads i sprogets ord og sætninger, de små fartøjer, eller i skriften, de større, mere stabile fartøjer.

Tanker, som ét menneske tænker, kan derfor aldrig være de samme tanker, som dem, et andet menneske tænker. Mine egne tanker altid være anderledes end tankerne hos én, jeg taler med. Skønt vi bruger samme ord, så kan vi aldrig sikre på, at vi tænker de samme tanker, at vi forstår det samme og har de samme forestillinger. På lignende måde vil en stor tænkens forståelse vil altid være anderledes, end forståelsen hos den der læser denne tænkens skrifter århundreder senere. Men i min egen forståelse af de talte eller skrevne ord har jeg en chance for at forstå en mening, jeg ikke selv har tænkt før. Det er mening, jeg er i færd med at forstå. Det kan være den mening, som jeg forestiller mig vedkommende tænker for århundreder siden har villet udtrykke.

Når jeg siger, at nu forstår jeg *dette*, hvor findes så den forståelse, jeg har? Dette peger på

det grundlæggende hermeneutiske spørgsmål. Findes min forståelse i ordene eller tankerne? Befinder mine tanker sig i ordene eller findes ordene i mine tanker? Dette spørgsmål skal jeg heldigvis ikke forsøge at svare på. Blot vil jeg undre mig over forskellen på tanker og ord.

Man kan formulere tanker i ord, og ord kan inspirere andre til nye tanker. Her gælder grundsætningen, som gælder i al kommunikation, at 'nogen siger noget om noget til nogen'. Og det er det første 'noget' i sætningen: 'nogen siger *noget* om noget til nogen', som Supertanker fra historien fokuserer på. Dette 'noget' er ord, som er talt eller skrevet engang i historien. Hvad disse ord så kan *betyde* for den, der lytter til dem, skal der gives nogle bud på. Men at tænke over ordenes betydning er vi selv ansvarlige for. Det er det sidste *nogen* i sætningen: 'nogen siger noget om noget til *nogen*'. For uden *nogen*, der lytter, tænker og søger at forstå ordene, giver ord i grunden ikke mening. Der skal være nogen, ordene kan betyde noget for, nogen de kan give mening.

Tanker og ord, der er tænkt og skrevet for hundreder af år siden, kan få betydning for alle, der læser og lytter til dem og taler om dem. For at give os mening i dag, må ordenes betydning igen og igen søsættes i lytning, læsning, samtaler.